

B. van den Braak, *De Eerste Kamer. Geschiedenis, samenstelling en betekenis 1815-1995* (Dissertatie Leiden 1998; Den Haag: Sdu Uitgevers, 1998, 553 blz., f79,90, ISBN 90 1208689 2).

Een nieuwe Eerste Kamer is inmiddels op 25 mei 1999 door de Provinciale Staten verkozen. Een trend lijkt zich door te zetten: in toenemende mate gebruiken politieke partijen de Eerste Kamer als plek waar zij oudgedienden stallen. De senaat is een aantrekkelijke plek: een senator heeft in de relatieve politieke luwte van de Eerste Kamer toegang tot alle politieke informatie en heeft recht op een gratis plaats in de parkeergarage onder het plein.

Vanaf haar instelling in 1815 heeft de Eerste Kamer ter discussie gestaan. Oorspronkelijk opgericht als een adelskamer van de Belgische adel, verwerd zij door toedoen van koning Willem I tot een 'menagerie du roi' en ontwikkelde zich tot een bolwerk van conservatisme. Sindsdien heeft een lange rij staatslieden, van Thorbecke tot Vondeling, gepleit voor afschaffing van de Eerste Kamer. Deze geluiden zijn nog altijd niet verstomd. De grondwetsherziening van 1983 heeft de Eerste Kamer echter een nieuwe grondwettelijke legitimiteit gegeven. In de staatkundige praktijk van het afgelopen decennium heeft de senaat aan gewicht gewonnen als 'chambre de réflexion' en, belangrijker, als wettechnisch toetser. Het aantal novellen is aanzienlijk toegenomen. De laatste jaren waagt de Eerste Kamer zich voorzichtig op het terrein van de Tweede Kamer doordat zij onderdelen van het regeringsbeleid steeds kritischer onder de loep neemt.

Bert van den Braak heeft een volumineus proefschrift afgescheiden over de historie, de samenstelling en de betekenis van de Eerste Kamer. Is het een naslagwerk? Nee, maar men kan er tal van parlementaire feiten en feitjes in terugvinden. Het boek telt tien hoofdstukken verdeeld over 553 pagina's, een uitgebreid zaken- en personenregister en twee bijlagen; een bijlage over verworpen wetsvoorstellen per kabinet tussen 1815 en 1995 en een bijlage over de familierelaties van Eerste-Kamerleden. De auteur heeft gekozen voor een opzet waarin de onderzochte periode is verdeeld in vijf hoofdstukken, met in ieder hoofdstuk een parlementaire kroniek, een weergave van het prosopografisch onderzoek naar herkomst en familiebanden van senatoren en van het debat over de betekenis van de Eerste Kamer.

Op zichzelf is een prosopografisch onderzoek interessant, echter, de beperking die Van den Braak zichzelf oplegt, door alleen de herkomst en de familiebanden van de senatoren te onderzoeken, ontkracht in hoge mate het nut van zijn prosopografisch onderzoek. Daardoor kan het lopende elite-onderzoek in Nederland niet meer dan spaarzaam gebruik maken van zijn resultaten. De uitputtende presentatie, voorafgegaan door parlementaire kronieken die men ook op andere plaatsen kan vinden, vergt veel van de lezer. De auteur zou zijn publiek (journalisten, politici, ambtenaren en wetenschappers) zeer aan zich hebben verplicht indien hij zijn wetenschappelijk discours had beperkt en de helft van zijn boek had ingeruimd voor een fraai biografisch overzicht van alle 990 Eerste-Kamerleden tussen 1815 en 1995. Zijn grote ervaring en zijn toegang tot de onvolprezen PDC-databank had hiervoor borg gestaan. Een kritische noot moet hierop volgen: op pagina 29 wordt de Amsterdamse hoogleraar Joan Melchior Kemper opgevoerd, maar deze doceerde in Leiden; op pagina 41 zien de Belgen de Eerste Kamer van bolwerk tegen vorstelijke almacht uitgroeien tot een 'ménagerie du roi', op pagina 78 zijn het juist de Belgen die zich in de senaat, in de 'ménagerie du roi', roeren; historicus F. Santegoeds wordt geschreven als Santegoets.

Lof verdient Van den Braak voor het overzichtelijke hoofdstuk over doel, grondslag en politieke betekenis van de Eerste Kamer. De auteur heeft zich in zijn werk veelal gespiegeld aan het negen jaar geleden verschenen gedenkboek ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Eerste Kamer. De weg was voor hem geëffend door oud-Kamervoorzitter Th. L. M. Thurlings

die in diens artikel macht, gezag en invloed van de Eerste Kamer onder de loep nam. Hij ziet de rol van de senaat als een staatkundig lichaam dat zich wijs en terughoudend opstelt, maar niet op alles wat haar bereikt ja en amen zegt. De rol van de Eerste Kamer is voornamelijk gelegen op wetgevend gebied: de rechterlijke macht en rechtswetenschap baseren bij de interpretatie van wetten zich veelal op de schriftelijke en mondelinge beraadslaging in deze Kamer. Thurlings brak hier een lans voor rechtstreekse verkiezing van de Eerste Kamer. Van den Braak zegt hem dit na. De Eerste Kamer wordt wel eens als laatste 'beroepsinstantie' gezien bij omstreden wetsvoorstellen. Terecht stelt de auteur dat burgers die daarop vertrouwen alleen maar teleurgesteld zullen raken. De Eerste Kamer heeft alleen het absolute vetorecht, waarvan ze een enkele maal gebruik maakt. Soms kan ze aan de regering novellen en/of toezeggingen ontlokken, meer kan ze niet doen. Voor Van den Braak heeft de Eerste Kamer haar bestaansrecht meer dan bewezen. Hij roept studeerkamergeleerden en journalisten op het debat over de taak, functie en zelfs het bestaansrecht van de Eerste Kamer te beëindigen. Een vrome wens.

Ook op een andere wijze heeft Van den Braak zich gespiegeld aan het gedenboek. In de hierin opgenomen portrettenreeks van Kamervoorzitters en vooraanstaande senatoren miste hij blijkbaar W. L. baron de Vos van Steenwijk. Het is merkwaardig dat deze CHU-politicus als enige voorzitter in het boek wordt geportretteerd. Het is te betreuren dat de auteur zich niet heeft gewaagd aan een nader onderzoek naar de rol van de Eerste-Kamervoorzitter. Deze behoort immers tot de kleine groep politici die de koningin adviseert.

Na lezing van dit boek over de Eerste Kamer blijft de stelling overeind: de Eerste Kamer kan niet zonder de Tweede Kamer, de Tweede Kamer kan wel degelijk zonder de overbuur.

R. J. J. Stevens

C. Busken Huet, *Een vastgeraakte lokomotief. Een portret in brieven*, O. Praamstra, ed. (Amsterdam, Antwerpen: L. J. Veen, 1997, 317 blz., f39,90, ISBN 90 254 2342 6).

'Voor zoover ik mezelf beoordeelen kan', schreef Huet ooit, 'behoor ik tot de klasse der personen wier gemiddelde men best van al uit hunne brieven leert kennen'. Al vrij spoedig na zijn dood in 1886 werd een eerste deel van zijn correspondentie gepubliceerd. In de loop van de twintigste eeuw zijn daar verscheidene andere edities aan toegevoegd. Geen van deze uitgaven is nu nog verkrijgbaar. Het initiatief om Huet als briefschrijver opnieuw aan het publiek voor te stellen, verdient dan ook alle waardering.

De nieuwe bloemlezing heeft geen wetenschappelijke pretenties. Voor de herkomst van de brieven verwijst de bewerkster naar het *Repertorium* dat hij in 1987 van Huets briefwisseling samenstelde. Raadpleging daarvan leert dat 102 van de 118 gekozen brieven eerder zijn uitgegeven. De belangrijkste ontdekking van Praamstra zijn de brieven aan de tabakspplanter George Birnie, waarvan er vier zijn opgenomen; ook zijn er enkele nog niet eerder gedrukte brieven aan H. P. G. Quack. Aan de bestaande gegevens over het leven van Huet wordt dus niet veel toegevoegd. Maar in de oudere edities liet het commentaar zeer te wensen over, voorzover het er al was. Aan deze wens is nu met een uitvoerige toelichting tegemoet gekomen. Er is een biografische inleiding; de Franstalige brieven zijn in het Nederlands vertaald; er is een bijna overdadige annotatie op de tekst en er is een register met een korte beschrijving van alle in de brieven genoemde personen.

Dat alles zou te prijzen zijn, als het niet op enkele wezenlijke punten teleurstelde. De inleiding is een collage van fragmenten uit *Gezond verstand en goede smaak*, het boek waarop Praamstra in 1991 promoveerde. Blijkbaar werden de daar gebruikte bewoordingen zo ge-